

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, ט' אלול התשפ"ו

חולין קי"ד – פטור מאיסור בשר בחלב, סוג בהמות האסורות בחלב, ואיסור הנאה מבשר בחלב

שאלות:

1. ישראל בישל עצמות פרה בחלב, הוא חייב מלקות?

פטורים בבישול בשר בחלב

- בהמשך למחלוקת **רבי אמי ורבי אסי** מהדף הקודם, הגמרא מקשה מברייתא על הדעה שסוברת שאין איסור חל על איסור:
 - הברייתא אומרת: שהמבשל בשר במי חלב (נוזל החלב שנותר לאחר חימוצו לגבינה) – פטור. וכן דם שבשלו בחלב, או עצמות, גידים, קרניים וטלפים שבשולן בחלב – פטור.
 - מאידך, המבשל בשר פיגול, נותר או בשר קודשים טמא, בחלב – חייב מלקות משום בשר בחלב. מוכח מפיגול ונותר שאיסור בשר בחלב חל על איסור קודם, ולכאורה קשה מכאן על **רבי אמי ורבי אסי**. הגמרא מתרצת שהתנא של הברייתא הזו סובר שאיסור חל על איסור, ואילו הם סוברים כתנאים החולקים וסוברים שאין איסור חל על איסור.
 - הגמרא אומרת שהפטור בברייתא במבשל במי חלב מסייע לדברי **ריש לקיש**, שפסק שהמשנה במכשירין שאומרת שמי חלב נחשבים כחלב נאמרה רק לעניין הכשר זרעים לקבלת טומאה, אבל לעניין בישול בשר בחלב – מי חלב לא נחשבים כחלב.
2. עמנואל מבשל כבשה עם החלב שלה עצמה, הוא חייב מלקות?

בהמות נוספות שאסורות בבשר בחלב

- הגמרא מביאה ברייתא שלומדת שלא רק חלב גדי אסור אלא גם חלב פרה ורחל:
 - הברייתא מנסה ללמוד בקל וחומר מאמו של הגדי, שלא נאסרה עמו בהרבעת כלאיים ונאסרה בבישול, קל וחומר לפרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה באיסור כלאיים והם חמורים יותר. **רב אשי** פוֹרֵךְ את עיקר הקל וחומר, מה קל ומה חמור: כי אמו חמורה יותר שנאסרה אתו בשחיטה ביום אחד ("אותו ואת בנו"); לכן נדרש הכתוב המיותר "בְּחֶלֶב אִמּוֹ" לרבות שאר בהמות טהורות.
 - (רש"י) מסביר שהפסוק מיותר כי הוא לא דורש אותו כמו **שמואל** בדף הקודם, ושיש מספר תנאים שדורשים כל אחד אחרת את הפסוקים, כי לאחד משמע גדי-שזה רק גדי, ולכן צריך לרבות גם בהמות אחרות, ויש תנאים שגדי לשיטתם הכוונה גם לטלה ועגל, ולכן הם משתמשים בייתורים למעט למשל חיה ועוף)
- הגמרא מביאה ברייתא נוספת שעוסקת ב"אחותו גדולה" ו"אחותו קטנה" של הגדי. לפי פירושו השני של **רש"י** בשם **ר' יוסף טוב עלם ז"ל**, הכוונה לבהמה מאותו מין של הגדי: גדולה – הכוונה שכבר נתעשרה בשנה הקודמת ולכן לא נכנסת אתו עוד לדיר להתעשר; קטנה – שעדיין לא נתעשרה ויכולה להיכנס אתו לדיר למעשר בהמה.
- הלימוד של אחותו גדולה: הברייתא מנסה ללמוד קל וחומר מאמו: אמו של הגדי קלה יותר, שהרי היא יכולה להיכנס עמו לדיר להתעשר אם הם נולדו באותה שנה, ואף על פי כן אסור

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

לבשלו בחלבה; אחותו הגדולה חמורה יותר, שהרי לאחר שכבר נתעשרה לא נכנסת עמו לדיר – כל שכן שתהא אסורה עמו בבישול.

הגמרא פורכת את הקל וחומר: כי לאמו יש חומרה אחרת, שהיא אסורה להישחט עם בנה באותו יום משום "אותו ואת בנו", ואילו האחות הגדולה לא אסורה עמו בשחיטה. לכן הבריייתא נזקקת לפסוק המיותר הנוסף "בחלב אמו" לרבות גם אותה.

- הלימוד של אחותו קטנה מן הצד השווה: את האחות הקטנה אי אפשר ללמוד מאמו בלבד, כי אפשר לפרוך: מה לאמו שכן אסורה עמו בשחיטה ביום אחד. לכן האחות הגדולה מוכיחה שאיסור בשר בחלב קיים גם במקום שאין איסור "אותו ואת בנו". מצד שני, אי אפשר ללמוד מהאחות הגדולה, כי היא חמורה שלא נכנסת עמו לדיר להתעשר, ואילו האחות הקטנה כן נכנסת; לכן האם מוכיחה שגם מי שנכנסת עמו לדיר יכולה להיות אסורה בבישול. הצד השווה שבהן שהן בשר ואסורות בבישול בחלב, ולכן גם האחות הקטנה נאסרת.

- הגמרא שואלת: אם כבר משתמשים ב"צד השווה", אפשר ללמוד גם את האחות הגדולה בלי פסוק מיוחד, מהצד השווה של האם ומפרה, שאחת אסורה משום הרבעת כלאים והשניה בשחיטה. הגמרא מקבלת את השאלה – ולכן הפסוק המיותר השלישי "בחלב אמו" מתפנה לדרשה אחרת: לאסור את האם עצמה בבישול עם החלב שיצא ממנה.

- הגמרא מקשה שלכאורה גם את הדין הזה של איסור בישול בהמה בחלב שלה עצמה, ניתן ללמוד בקל וחומר:

בדין "אותו ואת בנו" לא נאסר פרי עם פרי – מותר לשחוט שני אחים באותו יום – ובכל זאת נאסר פרי עם האם, בן ואמו. אם ככה בבשר בחלב, שבו כבר נאסר פרי עם פרי – הגדי עם החלב, ששניהם תוצרי האם – קל וחומר שייאסר פרי עם האם, כלומר חלב האם עם בשר האם עצמה. ולכן לכאורה אין צורך בפסוק?

- הגמרא מנסה לפרוך את הקל וחומר ולהצדיק את הצורך בפסוק בכמה דרכים:

- **רב אחדבוי בר אמי** מביא ראייה מסוס ופרדה בני סוסה, שיש מצבים שבהם "פרי עם פרי" אסור ואילו "פרי עם האם" מותר; הגמרא דוחה שהאיסור שם נובע מהבדל המינים מצד האב שהוא חמור עם סוסה, ולא מעצם היחס של פרי ופרי.
- **מר בריה דרבינא** מביא עבד בן שפחה ואחותו המשוחררת (שהוא מותר בשפחה כמו אמו ואסור במשוחררת כמו אחותו); גם כאן הגמרא דוחה שהאיסור נוצר מכוח השחרור, ולא מעצם היחס המשפחתי.
- **רב אידי בר אבין** מביא כלאי זרעים, שבהם "פרי עם פרי" אסור ואילו כל פרי לעצמו עם הקרקע שנחשבת האם, מותר; גם זה נדחה, מפני שהאיסור של שני הזרעים קיים דווקא כשהם זרעים יחד עם האם כלומר בקרקע, ולא בעצם הימצאותם זה לצד זה (כמו חיטה ושעורה בתוך כד שאינם אסורים).

- בסוף **רב אשי** פורך את הקל וחומר: מגדי וחלב שהם שני גופים נפרדים, ואילו האם וחלבה היו בתחילה גוף אחד. לכן אי אפשר ללמוד מן הראשון לשני בקל וחומר, ונצרך הפסוק "בחלב אמו" כדי לרבות במפורש גם בשר האם בחלב שלה.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
3. הפרה של אליהו מתה, הוא רוצה למכור אותה לגוי, עדיף לתת אותה במתנה לגר תושב?

איסור אכילה ואיסור הנאה

- הגמרא תביא בהמשך מספר מקורות שונים ללימוד איסור בשר בחלב, **רב אשי לומד** איסור אכילת בשר בחלב: מהפסוק "לא תאכל כל תועבה" – כל דבר שתעבתי לך (שאסרתי עליך לבשלו) הרי הוא ב"לא תאכל".
 - **רבי אבהו בשם רבי אלעזר אומר** שכל מקום שנאמר בתורה "לא יאכל", "לא תאכל", "לא תאכלו" – זה כולל גם איסור הנאה, אלא אם כן פירט הכתוב היתר הנאה במפורש, כמו בנבלה. הפסוק **אומר**: "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי".
 - **רבי מאיר**: לומד שמותר למכור ולתת הן לגר והן לנכרי, והמילה "או" באה ללמד שיש להקדים נתינה לגר על פני מכירה לנכרי.
 - **רבי יהודה**: אומר דברים ככתבן – לגר דווקא בנתינה ולנכרי דווקא במכירה. לדעתו, קדימת נתינת גר למכירת נכרי לא צריכה פסוק מפני שהיא סברא פשוטה: "זה אתה מצווה להחיותו, וזה אי אתה מצווה להחיותו".
- והגמרא תמשיך לדון בדברי **רבי אבהו** בדף הבא.